

14A Våtmarksplanering

Rådgivningsmodulens inriktning:	Alla gårdar
Beräknad tidsåtgång inkl. för- /efterarbete:	8–10 timmar
Punkt	Innehåll
Översiktlig beskrivning	<p>Gårdsbesök med genomgång av gårdens förutsättningar för anläggning av våtmarker. Med våtmark menas i denna rådgivning både större våtmarker för kväverening och mindre dammar där huvudsyftet är rening av fosfor.</p> <p>För att rådgivning ska vara aktuellt ska våtmarkens huvudsyfte vara näringsretention och den ska ligga på mark som är blockmarkerad eller område som tydligt tar emot dräneringsvatten från åkermark. Om man kan anta att våtmarkens yta, avrinningsområdets storlek och andelen åkermark i avrinningsområdet blir mycket liten, bör inte rådgivning enligt denna modul utföras. För dammar där huvudsyftet är rening av fosfor kan avrinningsområdets storlek vara betydligt mindre, men områdets fosforläckage måste bedömas som stor för att rådgivning ska ges.</p>
Mål för rådgivningsmodulen	<p>Bedöma förutsättningarna för att anlägga en våtmark som minskar växtnäringsbelastningen och ökar den biologiska mångfalden. Rådgivningens <u>huvudsyfte är att</u> bidra till att uppfylla miljömålen Ingen övergödning, <u>Rådgivningen kan även ge positiva effekter för biologisk mångfald och miljömålen</u> Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv och Myllrande våtmarker samt målen om god vattenstatus i EU:s ramdirektiv för vatten.</p>
Underlag/grunddata	<p>Underlag vid besöket:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karta eller skiss med önskemål och förslag till placering av våtmarken. Det kan till exempel göras på blockkarta eller fastighetskarta. • Eventuella täckdikningskartor och/eller kartor över befintliga markavvattningsföretag. • Höjddata. • GIS-skikt i Länskartor eller liknande för natur- och kulturmiljö och skyddade områden. • Kartunderlag från VISS.
Rådgivningens innehåll och omfattning	<p>Motivera lantbrukaren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förklara våtmarkens huvudsakliga syfte och hur kväve- och fosforrening i våtmarken fungerar. • Visa på mervärden av våtmarken (biologisk mångfald, rekreation, ökat djurliv, bevattning från fosfordammar etc.) • Informera om vad som gäller vid en vattenverksamhet. <p>Förbered åtgärdsplanen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bedöm möjligheterna att anlägga en våtmark genom att titta på kartor (höjddata, avrinningsområde, markavvattningsföretag mm) och genom fältbesök. • Vid behov utvärdera olika alternativa placeringar av våtmarken. <p>Gör en åtgärdsplan</p> <ul style="list-style-type: none"> • I de fall där det är möjligt att anlägga en våtmark ska rådgivaren: <ul style="list-style-type: none"> – Ge råd om lämplig utformning, anläggningsteknik, placering av schaktmassor mm. – Uppskatta ungefärliga kostnader och informera om finansieringsmöjligheter. – Bedöma <u>våtmarkens bidrag till växtnäringsretention och vid behov även nämna andra positiva och negativa miljöeffekter av våtmarken, särskilt våtmarkens bidrag till växtnäringsrening.</u> – Ge råd om skötselbehov och informera om vikten av att underhålla våtmarken och framtida risker för nedsatt funktion hos våtmarken. – Översiktligt bedöma behovet av juridiska utredningar/förprojektering med hänsyn till vattenlagstiftningen, till exempel tillstånd eller omprövning av markavvattningsföretag. – Diskutera eventuella motstående miljö-, natur- och kulturintressen samt enskilda intressen. – Informera om eventuellt strandskydd, olika skyddsvärda biotoper inom det aktuella området och hur naturvärdena kan höjas genom åtgärder. – Bedöma vilka vattenområden i området (sjö, vattendrag, dike, översvåmningsområde etc.) som kan påverkas av våtmarken samt hur denna påverkan sker (bortledning av vatten, dämning, flödesutjämning m.m.). Diskutera våtmarkens placering i landskapet. – Ge råd om lämpliga våtmarker för eventuella studiebesök. • Projekteringsarbete får inte ingå i rådgivningen. • Med projektering menas till exempel markavvagningar, uträkningar och tolkning av flödesdata, detaljerade ritningar i avancerade dataprogram eller kontakter med gräventreprenörer. Ett annat exempel är provtagningar av olika slag.

14A Våtmarksplanering

<p>Resultat och krav på dokumentation</p>	<p>Rådgivningsdokument ska innehålla (i de fall en våtmark anses vara lämplig):</p> <ul style="list-style-type: none"> • En skiss på fastighetskartan eller motsvarande över våtmarkens placering, med tillhörande beskrivning av den planerade anläggningen. • En bedömning av våtmarkens och avrinningsområdets storlek samt andelen åker i avrinningsområdet. • Uppskattning av schaktmassor och förslag till möjlig placering av dessa. • Förutsättningarna för att leda vatten till och från våtmarken. • Översiktlig bBedömning av positiva och negativa miljöeffekter i olika avseenden, särskilt våtmarkens effekt på bidrag till växtnäringens retentionrening. • Nämn gärna kort något exempel på andra effekter av våtmarken, exempelvis på ett annat miljömål. • Översiktlig bedömning av behov för juridiska utredningar/förprojektering med hänsyn till vattenlagstiftningen. • Påverkan på miljö-, natur- och kulturintressen samt enskilda intressen. • Våtmarkens tillhörighet till SMHI huvudavrinningsområde – id-nummer enligt vattenkartan. • Våtmarkens läge som koordinater (SWEREF 99). <p>I de fall rådgivaren avrått från våtmarksanläggning ska en kortfattad motivering ges.</p>
<p>Krav på rapportering till Greppa admin</p>	<p>Registrera rådgivningstillfället</p> <ul style="list-style-type: none"> • Registrera rådgivningsbrevet • Våtmarkens läge som koordinater (i SWEREF 99). • Rådgivningens alla moment utförda eller våtmark avrådd. • Typ av rekommenderad våtmark • Avrinningsområdets storlek. • Uppskattad total våtmarksareal och vattenyta. • Andel åker i avrinningsområdet. • Våtmarkens avstånd till hav/ Vänern. • Våtmarkens bidrag till biologisk mångfald. • Våtmarkens tillhörighet till SMHI huvudavrinningsområde – id-nummer enligt vattenkartan. • Våtmarkens potentiella bidrag till växtnäringensrening enligt bedömningskala med steg mellan 0–5 enligt följande: <p><i>0. Anläggning avråds</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 0–25 ha avrinning från åker eller mindre än 20 % av total avrinning från åker 2. Minst 25 ha avrinning från åker och minst 20 % av total avrinning från åker 3. Minst 50 ha avrinning från åker och minst 40 % av total avrinning från åker 4. Minst 75 ha avrinning från åker och minst 50 % av total avrinning från åker 5. Minst 100 ha avrinning från åker och minst 50 % av total avrinning från åker

14B Skötsel och restaurering av våtmark	
Rådgivningsmodulens inriktning: Beräknad tidsåtgång inkl. för-/efterarbete	Alla gårdar 6–8 timmar
Punkt	Innehåll
Översiktlig beskrivning	<p>Fältbesök med genomgång av våtmarkens nuvarande tekniska funktion, hur den fungerar som näringsfälla och dess värde för biologisk mångfald. Ge förslag på skötselinsatser och/eller ombyggnad av våtmarken för att förbättra våtmarkens funktion.</p> <p>För att rådgivning ska vara aktuellt ska våtmarkens huvudsyfte vara näringsretention och den ska ligga på mark som är blockmarkerad eller område som tydligt tar emot dräneringsvatten från åkermark. Med våtmark menas i denna rådgivning både större våtmarker för kväverening och mindre dammar där huvudsyftet är rening av fosfor.</p>
Mål för rådgivningsmodulen	<p><u>Ta fram en åtgärdsplan för våtmarkens minskning av växtnäringsbelastning. Rådgivningens huvudsyfte är att bidra till att uppfylla miljömålet Ingen övergödning. Rådgivningen kan även ge positiva effekter för biologisk mångfald och miljömålen Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv och Myllrande våtmarker samt målen om god vattenstatus i EU:s ramdirektiv för vatten. Ta fram en åtgärdsplan för att öka våtmarkens funktion vad gäller näringsrening och biologisk mångfald. Rådgivningen ska bidra till att uppfylla miljömålen Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv och Myllrande våtmarker samt målen om god vattenstatus i EU:s ramdirektiv för vatten.</u></p>
Underlag/grunddata	<p>Underlag vid besöket:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokumentation från Våtmarksrådgivning modul 14A om det finns. • Projekteringsplan. • Myndighetsbeslut enligt Miljöbalken som berör anläggningen. • Flygbilder eller annat lämpligt kartunderlag. • Höjddata, om det finns att tillgå.

Rådgivningens innehåll och omfattning

Motivera lantbrukaren

- Rådgivningen ska i första hand inspirera att genomföra åtgärder som kan förbättra våtmarkens effektivitet och funktion som näringsfälla. Motivera brukaren till att åtgärda brister i den befintliga våtmarken. Informera om skyldigheten att underhålla en vattenanläggning.

Förbered åtgärdsplanen

- Besök våtmarken och titta på kartor och ursprunglig projekteringsplan.
- Bedöm vilka åtgärder som krävs för att förbättra våtmarkens funktion som näringsfälla och värde för den biologiska mångfalden.

Gör en åtgärdsplan

Beskriv våtmarkens grundförutsättningar och nuvarande status och ge förslag till aktuella åtgärder utifrån våtmarkens förutsättningar. Nedanstående punkter är en vägledning för vilka åtgärder som kan vara aktuella.

- Våtmarkens grundförutsättningar:
 - Avrinningsområde
 - Våtmarksareal
 - Andel åker i avrinningsområdet
- Åtgärder för att förbättra våtmarkens tekniska funktion:
 - Underhåll av inlopp, utlopp.
 - Åtgärder mot sättningar, läckage, erosion.
 - Justera kanter och släntlutningar.
 - Bortgrävning av sediment.
 - Åtgärda igenväxning.
 - Ökning av högflödes-/utjämningskapaciteten.
 - Övriga åtgärder för att minimera riskerna för påverkan på omgivningen.
- Åtgärder för att förbättra våtmarkens funktion som näringsfälla och värde för den biologiska mångfalden:
 - Utökning/ombyggnad.
 - Borttagning av igenväxningsvegetation (både på land och i vatten).
 - Förändring av skötsel (slätter/bete/ökat betetryck).
 - Ändra maskintyp eller djurslag vid skötsel.
 - Öka möjligheten till större nivåvariation över året och minimitappning (för att inte missgynna eventuella fiskeintressen nedströms). Anläggning av omlöp för fisk.
 - Tömning av våtmarken (för att bli av med fisk eller oönskad vegetation).
 - Anläggning av öar eller grundområden (för att gynna fågellivet).
 - Biotopförbättrande åtgärder i omgivningen (till exempel anlägga skyddszon, ta bort träd).
 - Övriga åtgärder eller ombyggnationer som kan förbättra anläggningens funktion som näringsfälla eller för att gynna den biologiska mångfalden.
- Dokumentera våtmarkens status med hjälp av fotografering, flygbilder mm.
- I de fall råd ges om större ombyggnation eller nyanläggning, bör brukaren få rådgivning om anläggning av våtmarker (14A).

14B Skötsel och restaurering av våtmark	
Resultat och krav på dokumentation	<p>Rådgivningsdokument ska innehålla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En kort beskrivning av <u>bakgrunden till den ursprungliga våtmarkens historik</u> (om det finns tillgängligt). • Redogörelse för våtmarkens nuvarande status och eventuella intressanta arter. Komplettera gärna med foton eller flygbilder. • Åtgärdsplan med föreslagna åtgärder utifrån ovan nämnda punkter som är tillämpliga för våtmarken. • Prioritering av föreslagna åtgärder. • Redogörelse för våtmarkens potentiella status som näringsfälla och värde för den biologiska mångfalden efter genomförda åtgärder. • Redogörelse för våtmarkens troliga vegetationsutveckling/förändring under nästkommande femårsperiod efter genomförda åtgärder.
Krav på rapportering till Greppa admin	<p>Registrera rådgivningstillfället</p> <ul style="list-style-type: none"> • Registrera rådgivningsbrevet • Våtmarkens läge som koordinater (i SWEREF 99). • Våtmarkens skötselbehov för bevarad funktion. • Typ av våtmark. • Avrinningsområdets storlek. • Total våtmarksareal och uppskattad vattenyta. • Andel åker i avrinningsområdet. • Våtmarkens avstånd till hav/ Vänern. • Våtmarkens bidrag till biologisk mångfald. • Våtmarkens tillhörighet till SMHI huvudavrinningsområde - id-nummer enligt vattenkartan. • Våtmarkens potentiella bidrag till växtnäringsrening enligt bedömningsskala med steg mellan <p><i>0. Anläggning avråds</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 0–25 ha avrinning från åker eller mindre än 20 % av total avrinning från åker 2. Minst 25 ha avrinning från åker och minst 20 % av total avrinning från åker 3. Minst 50 ha avrinning från åker och minst 40 % av total avrinning från åker 4. Minst 75 ha avrinning från åker och minst 50 % av total avrinning från åker 5. Minst 100 ha avrinning från åker och minst 50 % av total avrinning från åker